

Nr 383.

Av herrar **Hagberg** i Luleå och **Persson** i Stockholm, om uttagande av en extra förmögenhetsskatt.

I bilagor till statsverkspropositionen vid årets riksdag har framlagts ett omfattande material rörande utvecklingen av inkomst- och förmögenhetsförhållandena under krigsåren. Detta material bekräftar den karakteristik av utvecklingen, som tidigare vid olika tillfällen givits från kommunistiskt håll. I sammanfattning har den inneburit, att de lägre inkomsttagarnas, däribland arbetarnas, andel av nationalinkomsten minskat, medan de högre enskilda inkomsttagarnas och kapitalistiska sammanslutningarnas andel ökat. En betydande förmögenhetsökning, delvis genom nybildning av förmögenheter, har därjämte ägt rum.

Följande data ge de viktigaste dragen ur fördelningssynpunkt i den ekonomiska utvecklingen under kriget:

Enligt professor Lindahls beräkningar har nationalinkomsten mellan 1938 och 1942 ökat från 10,7 till 14,0 miljarder kronor, d. v. s. med 31 %. Härmed kan jämföras, att indextillägg enligt ramavtalen till industri-, handels- och transportarbetare med flera grupper under 1942 utgick med i genomsnitt 18 % på 1938 års löner. Enligt av landsorganisationen verkställda beräkningar hade den 1 april 1942 penninginkomsterna för industriarbetare och likställda ökat med 15 % från år 1939 samt realinkomsterna sjunkit med 18 %. Enligt från samma källa härstammande beräkningar voro motsvarande siffror på våren 1943: ökning av penninginkomsterna med 25 %, minskning av realinkomsterna med 12 %.

Enligt riksräkenskapsverkets beräkning av den beskattningsbara förmögenheten ha förmögenheterna på över 20 000 kronor mellan 1938 och 1943 års taxering ökat från 11,5 till 14,3 miljarder kronor, d. v. s. med 24 %. Antalet förmögenhetsägare har ökat med omkring 50 000 personer.

Enligt den officiella statistiken ökade antalet understödstagare hos fattigvården mellan 1938 och 1941 från 463 000 till 521 000 personer, d. v. s. med 58 000 personer.

Mot bakgrunden av dessa siffror kan det inte förnekas, att *de rika ha blivit rikare och de fattiga fattigare under krigsåren.*

Den officiella parollen och målsättningen för den ekonomiska politiken, att krigets och krisens bördor skulle fördelas efter de olika befolkningsgrup-

pernas ekonomiska bärkraft, har, om det anförda materialet lägges till grund för bedömningen, icke alls blivit infriad. En utveckling motsatt den som dekreterats såsom önskvärd av statsmakterna har i stället tillåtits äga rum.

Skattetrycket.

På detta konstaterande brukar svaras, att de förändringar i skattepolitiken, som genomförts under senare år, innebära en så kraftig korrigerings av inkomst- och förmögenhetsfördelningen, att »bärkraftsprincipen» ändå blir tillämplig. Detta argument förlorar emellertid helt sin tyngd vid konfrontationen med det utförliga material angående skattetrycket för olika inkomstklasser år 1943, som framlagts i en PM av professor Lindahl.

Inledningsvis konstateras där, att summan av de direkta skatterna å fysiska personer och bolag, bortsett från arvs- och gåvoskatten och övriga stämpelmedel, mellan budgetåren 1938/39 och 1942/43 ökat med omkring 560 milj. kr., motsvarande omkring 150 %. Ökningen av de indirekta skatternas summa under samma period gestaltar sig olika, om skatterna å motortrafiken och tullmedlen, som under avspärrningen starkt nedgått, medräknas vid jämförelsen eller ej. Då minskningen av tull- och automobilskatte- medlen, som utredningsmannen framhåller, knappast kan anses representera någon lättnad för skattedragarna, eftersom konsumtionen på ifrågavarande områden i särskild grad fördyrats genom den av avspärrningen framkallade övergången till ersättningsprodukter, förefaller det rimligast borträkna dessa skatter vid jämförelsen. Övriga konsumtionsskatter ha då stigit med omkring 660 milj. kr., motsvarande omkring 180 %. Det kan alltså fastslås, att under krigsåren *de indirekta skatterna ha stigit mera än de direkta.*

Vid fördelningen av skattebördan på de olika inkomstklasserna uppstå vissa problem. Professor Lindahls lösning av dessa är på flera punkter av stort intresse. Medan statsrådet Wigforss i sin broschyr »Bördor efter bärkraft» bland annat hävdar, att den allmänna omsättningsskatten utgår i samma proportion som inkomsten, utgår Lindahl från det mera verklighetsbetonade antagandet, att den i stället är regressiv. Medan Wigforss vill kvitta omsättningsskatten mot subventioner och rabatter på livsmedel, gör Lindahl gällande, att subventionerna varit en förutsättning för att lönenivåns uppgång kunnat hållas inom de faktiskt givna gränserna. Han vill därför icke medräkna livsmedelsrabatterna såsom negativa poster vid kalkylen av konsumtionsbeskattningens effekt.

Resultatet av beräkningarna över skattebördans fördelning på olika inkomstklasser blir, att *det nuvarande svenska beskattningssystemet har en mycket ringa progressivitet.* Den förskjutning av skattebördan från de lägre till de högre inkomsttagarna, som framkommer om man jämför den faktiska

skattefördelningen med en rent proportionell beskattning, framstår enligt utredningsmannens omdöme som »ganska måttlig», om den betraktas som en inkomstutjämnande åtgärd. Den innebär nämligen endast, att den efter skattebetalningen behållna inkomsten för personer med mindre än 5 000 kr. om året uppgått till 3 907 milj. kr. i stället för 3 722 milj. kr. vid en rent proportionell beskattning. Detta innebär en ökning med endast 5 %. För personer med inkomster på 5 000 kr. och däröver har förskjutningen av skattebördan inneburit, att den behållna inkomsten utgjort 1 848 milj. kr. i stället för 2 033 milj. kr. vid en rent proportionell beskattning. Detta innebär en minskning med 10 %.

Såsom framhålles i utredningen, kan man självklart inte betrakta en rent proportionell beskattning som en likmässig belastning av skattdragarnas bärkraft. Beskattningen efter en sådan norm måste rymma väsentliga skatteleindringar för de mindre inkomsttagarna med åtföljande skärpning av beskattningen inom högre inkomstskikt. I vad mån den nu utgående faktiska beskattningen motsvarar en skattefördelning efter förmåga eller efter bärkraft, såsom formuleringen varit i regeringens program, är givetvis en omdömesfråga. För vår del anse vi emellertid det framlagda materialet rörande beskattningens fördelning på olika inkomstklasser visa, att *det nuvarande skattesystemet ej fördelar skatterna efter bärkraft*.

Vid detta omdöme ta vi hänsyn jämväl till andra omständigheter än dem som ovan framhållits, främst följande: Det är allmänt erkänt, att stora summor — siffran 1 à 2 miljarder kronor har nämnts — varje år undgå taxering genom för låga deklARATIONER. Det kan på goda grunder antagas, att huvudparten av detta belopp vid ett korrekt deklareringsförfarande skulle falla på den övre delen av inkomsttablan. Detta förhållande medför givetvis, att det nu beräknade skattetrycket i de högre inkomstklasserna, om de verkliga inkomsterna läggas till grund för jämförelsen, skulle undergå en betydande procentuell sänkning.

Vidare måste hänsyn vid beräkning av skattebördans fördelning tagas även till den kraftiga ökning av de stora förmögenheterna, som enligt de tidigare återgivna siffrorna ägt rum under krigsåren. Det motsvarar nämligen icke den allmänna opinionens mening bland de mindre inkomsttagarna att begränsa jämförelsen endast till beskattningen av inkomsterna. Det har väckt uppmärksamhet, att regeringen icke heller vid denna riksdag framlagt förslag om uttagande av den extra förmögenhetsskatt, varom länge varit tal och som var avsedd att korrigera de genom kriget uppkomna förskjutningarna i förmögenhetsfördelningen. Denna uppmärksamhet har förstärkts till misstänksamhet, när från visst håll förklarats, att planerna från regeringens sida på en dylik förmögenhetsskatt nu vore uppgivna.

I den från finansdepartementet utgivna promemorian angående förutsättningarna för och verkningarna av en engångsskatt på förmögenhet i Sverige

betonar utredningsmannen professor Lindahl starkt de skäl, som tala för att »engångsskatten» uttages så fort ske kan eller enligt hans uppfattning redan år 1944. Härvid säges bland annat: »Fortsätter åter kriget ännu år 1944 och framstå fredsutsikterna då alltjämt såsom ovissa, tala däremot övervägande skäl för att ej uppskjuta avgörandet rörande engångsskattens införande på framtiden. En år 1944 uttagen engångsskatt kan nämligen i detta fall också motiveras som ett led i en skärpt konjunktur- och prisstabiliserande politik och kan alltså på det hela taget medföra gynnsammare verkningar än en motsvarande skatt, upptagen efter kriget.»

Dyrbar tid har nu försuttits genom att den förbättring av förmögenhets-taxeringen, som ansetts nödvändig för genomförandet av en effektiv engångsskatt på förmögenhet, ej vidtagits. Det förhållandet att den nuvarande förmögenhetstaxeringen ej är effektiv kan emellertid icke få utesluta en beskattning av de taxerade förmögenheterna, liksom ej heller bristerna i inkomsttaxeringen utesluta uttagandet av inkomstskatter.

De goda konjunktur- och prisstabiliserande verkningarna av en särskild förmögenhetsbeskattning samt möjligheten att slopa den av socialpolitiska skäl förkastliga allmänna omsättningsskatten synas vara skäl, som vart för sig ensamma väga tyngre än de skattetekniska svårigheter, som eventuellt möta ett användande av den diskuterade skatteformen redan under budgetåret 1944/45. Uttagandet av en extra förmögenhetsskatt om genomsnittligt 10 %, såsom här nedan föreslås, utesluter enligt motionärernas mening icke, att en fullständigare korrigerings efter kriget på beskattningens vägen genomföres av de uppkomna förskjutningarna i förmögenhetsfördelningen. Den föreslagna åtgärden är tvärtom endast att betrakta som ett första led i en sådan korrigerings.

Med hänvisning till ovanstående föreslås,

att riksdagen måtte besluta att av förmögenheter å minst 20 000 kronor i enlighet med riktlinjerna i den av professor E. Lindahl utarbetade »Promemoria angående förutsättningarna för och verkningarna av en engångsskatt å förmögenhet» uttaga en extra förmögenhetsskatt av genomsnittligt tio procent.

Vidare hemställes, att utskottet måtte utarbeta nödig författningstext i anslutning härtill.

Stockholm den 22 januari 1944.

H. Hagberg.

Set Persson.